

Magiczny
Kraków

Rok 2023 w krakowskiej kulturze

2024-01-09

Trudne albo wręcz niemożliwe jest podsumowanie wszystkiego, co działo się w krakowskiej kulturze w 2023 roku. Działalność całego sektora kultury, w tym instytucji: muzeów, teatrów, centrów, ośrodków, orkiestr, a także wydarzenia, festiwale, jubileusze, wystawy, nagrody i inwestycje - w każdym z tych obszarów kulturalne życie Krakowa ostatnich dwunastu miesięcy było bardzo obfite. Przypominamy wybrane przedsięwzięcia, zachęcamy do tworzenia własnych rankingów i planowania uczestnictwa w inicjatywach, które odbędą się w 2024 roku. A tych z pewnością nie zabraknie!

Kulturalne życie Krakowa w 2023 roku było bardzo bogate. Zapamiętamy wiele wydarzeń i przedsięwzięć. Pozostaną nowe jednostki kultury, znakomite wydawnictwa, produkcje audiowizualne i wspomnienia energii kultury Krakowa odnawiającej się po trudnych latach pandemii i w cieniu trwającej wojny u naszych sąsiadów.

Jubileusze i otwarcia

W 2023 roku minęło **45 lat** od wpisania zespołu staromiejskiego Krakowa (Wawelu, Stare Miasto, Kazimierz i Stradom) na **Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO**. W związku z jubileuszem w Krakowie we wrześniu odbyło się wiele wydarzeń związanych z obchodami, w tym uroczyste sympozjum z wystąpieniami przedstawicieli miast historycznych z Polski i ze świata, uroczystość przyznania Europejskiej Nagrody Dziedzictwa za prace konserwatorskie przy ołtarzu Wita Stwosza, inauguracja działania hubu Europa Nostra na Europę Środkową i Wschodnią, jubileusz 45-lecia Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa i w końcu barwny, roztańczony Pochód Kopernikański, który przeszedł ulicami miasta, łącząc rocznicę wpisu na listę UNESCO z finałem krakowskich obchodów **Roku Kopernikańskiego**.

A skoro już o ważnych patronach 2023 roku, to przypomnijmy szereg działań Muzeum Krakowa mających na celu upamiętnienie innego patrona 2023 roku – **Włodzimierza Tetmajera**. Muzeum we współpracy z partnerami z Krakowa i całej Polski zaprosiło na wykłady, warsztaty, oprowadzania, konkursy, a przede wszystkim przekrojową, monograficzną wystawę **„Włodzimierz Tetmajer. Siła barw i temperamentu”**.

W 2023 roku obchodziliśmy też 100. rocznicę urodzin **Wisławy Szymborskiej**. Kraków uczcił jubileusz, otwierając w lipcu **park Szymborskiej przy ul. Karmelickiej**. „Wolę kolor zielony” pisała Wisława Szymborska w wierszu „Możliwości” i właśnie zielenią Kraków upamiętnił poetkę – zamiast pomnika, czy betonowego parkingu, który funkcjonował w tym miejscu wcześniej, powstała przyjazna, zielona przestrzeń, podzielona na różnobarwne ogrody i uzupełniona nawiązaniami do twórczości noblistki.

Kolejny patron 2023 roku to **Jerzy Nowosielski**, którego twórczość przypomniały wystawy w galeriach i muzeach, m.in. w Galerii Starmach, Muzeum Narodowym i MOCAK-u. Nawiązania do artysty znalazły się też w programach wielu instytucji, a przy ul. Lotniczej 22, w pobliżu miejsca zamieszkania malarza, rysownika, scenografa i filozofa powstał poświęcony mu mural, inspirowany

**Magiczny
Kraków**

obrazem „Sobotni wypoczynek”.

W 2023 roku świętowaliśmy także **40-lecie Nowohuckiego Centrum Kultury** – instytucji organizującej ponad tysiąc wydarzeń rocznie (koncerty, spektakle, wystawy, festiwale, warsztaty, wykłady), w których uczestniczy ponad 700 tys. osób, a także **10-lecie programu Kraków Miasto Literatury UNESCO**. 21 października minęło dokładnie dziesięć lat, od kiedy Kraków otrzymał ten prestiżowy tytuł i z tej okazji, oprócz przywoływania wspomnień czytelników, odbyły się dziesiątki wydarzeń, pasm literackich i spacerów, uruchomiona została nowa odsłona strony internetowej poświęconej literackim inicjatywom realizowanym w Krakowie www.miastoliteratury.pl.

Wrzesień 2023 roku obfitował w zaproszenia do nowo otwartych miejsc – do kompleksu teatralnego, w którym rozpoczął działalność **Teatralny Instytut Młodych** zlokalizowany w budynku dawnej Stolarsni Teatru Ludowego, do **Apteki Designu** w dawnym aptecznym budynku poszpitalnym w dzielnicy Wesoła oraz do **Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego** – oddziału Muzeum Krakowa w dawnym austriackim forcie 52a „Jugowice” („Łapianka”), gdzie udostępniono dwie wystawy stałe: „Fort Jugowice. Dziedzictwo miejsca” i „Harcerskie ścieżki”.

Wcześniej, bo w marcu, w gruntownie wyremontowane przestrzenie do oglądania nowej wystawy „Miasto. Technoczułość” zaprosiło **Muzeum Inżynierii i Techniki** przy ul. św. Warzyńca 15. A sezon kulturalnych otwarć miasto zakończyło 16 grudnia, kiedy **Centrum Kultury Podgórze** zainaugurowało działalność **Klubu Płaszów** (ul. Gumniska 32) w nowo wybudowanym, nowoczesnym, estetycznie wykończonym i wtopionym w parkowe otoczenie budynku.

Dziedzictwo i zabytki

W temacie dziedzictwa wśród ważnych wydarzeń 2023 roku trzeba odnotować uznanie przez prezydenta RP za **pomnik historii** zespołu architektonicznego i urbanistycznego **Nowej Huty** (luty), a także umieszczenie **poloneza na Liście Reprezentatywnej Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO** (grudzień). W działania zmierzające do wpisu i promujące tradycję tego tańca mocno zaangażowana była krakowska instytucja Balet Dworski Cracovia Danza. Przypomnijmy, że na tej liście od 2018 roku znajduje się także krakowskie szopkarstwo.

Nie możemy zapominać o trosce o krakowskie **zabytki**. W 2023 roku dotacje na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków zostały udzielone 40 beneficjentom na łączną kwotę 4 800 000 zł. Z finansowym wsparciem miasta zostały zrealizowane między innymi remonty elewacji kamienic przy ul. Grodzkiej 27, ul. Radziwiłłowskiej 23, ul. Długiej 18, budynku przy os. Centrum B 5 w Nowej Hucie, a także kontynuacja prac przy zabytkowych polichromiach w bazylice św. Franciszka z Asyżu czy wymiana pokrycia dachowego kościoła Matki Boskiej Zwycięskiej przy ul. Zakopiańskiej 86.

Wyrazem troski o kulturowy krajobraz najważniejszego placu Krakowa było też przygotowanie **nowego stoiska dla krakowskich kwiaciarek**. Od grudnia panie i panowie sprzedający kwiaty na Rynku Głównym korzystają z nowego modelu stoiska, przygotowanego z uwzględnieniem uwag i poprawek zgłoszonych po etapie testowania prototypu.

**Magiczny
Kraków**

(Nocne) krakowian z kulturą obcowanie

Kraków to miasto festiwali i ważnych, przyciągających i cieszących się międzynarodową renomą wydarzeń kulturalnych. Mieszkańcy i goście chętnie wzięli udział w tegorocznych edycjach festiwali Misteria Paschalia, Miłosza, Conrada, Tańców Dworskich czy Teatrów Ulicznych. Wydarzeniami wartymi odnotowania były też m.in. koncert Philippe'a Jarousskiego i Le Concert de la Loge, wykonanie opery „Orfeusz” przez zespół L'Arpeggiata pod dyrekcją Christiny Pluhar w ramach festiwalu Opera Rara czy recital Bruce'a Liu. Wiele wzruszeń dostarczył Festiwal Muzyki Filmowej ze światową premierą muzyki do filmu „Avatar. Istota wody” czy nostalgicznym „E.T.” wykonanym z muzyką na żywo.

Niedawno zakończony festiwal **Boska Komedie** przejdzie do historii teatru między innymi dzięki pełnej współczesnych nawiązań polsko-ukraińskiej realizacji „Dziadów” w reż. Mai Kleczewskiej, kolejnej nagrodzie – Grand Prix dla spektaklu Mateusza Pakuły „Jak nie zabiłem mojego ojca i jak bardzo tego żałuję” – koprodukcji Łaźni Nowej i Teatru im. S. Żeromskiego w Kielcach (festiwalową nagrodę otrzymał też grający w spektaklu Szymon Mysłakowski) czy nagrodzie specjalnej jury dla głośnego musicalu „1989”.

Warto też przypomnieć, że tegoroczna odsłona jednego z flagowych kulturalnych projektów miasta – cyklu **Krakowskie Noce**, odniosła duży frekwencyjny sukces. W Nocy Kin Studyjnych, Nocy Muzeów, Nocy Tańca, Nocy Teatrów, Nocy Jazzu, Nocy Cracovia Sacra oraz Nocy Poezji uczestniczyło łącznie ok. 200 tys. osób, a sam projekt w plebiscycie portalu Love Kraków został uznany za wydarzenie 2023 roku.

Nagrody i wyróżnienia

W listopadzie po raz kolejny wręczono **Nagrody Miasta Krakowa**, których tradycja sięga XVI wieku. Otrzymali je prof. dr hab. Piotr Bożyk, Krzysztof Głuchowski, Małgorzata i Marcin Gołębiewscy, Dorota Pomykała, Czesław Minkus, Adolf Weltschek (specjalna Nagroda Prezydenta Miasta Krakowa), prof. dr hab. Jan Potempa, prof. dr hab. Czesław Brzoza oraz dr hab. inż. Katarzyna Wolny-Koładka. Uhonorowano też **Mecenasów Kultury Krakowa** - firmy RE-Bau sp z o.o. oraz AMS SA.

Wśród wręczonych w tym roku nagród i wyróżnień nie zabrakło oczywiście tych literackich. W 9. edycji konkursu o **Nagrodę Conrada** zgłoszono 75 książek, z których 71 zakwalifikowano do konkursu. Laureatkę – Urszulę Honek, autorkę „Białych nocy” (Wydawnictwo Czarne) poznaliśmy podczas gali zorganizowanej na zakończenie Festiwalu Conrada. W **Konkursie im. Anny Świrszczyńskiej** na książkowy debiut poetycki 2023 roku przyznano trzy równorzędne wyróżnienia: Sylwii Chutnik za zestaw „Pobite gary”, Oldze Juskowiak za zestaw „Podlewam schody” oraz Elżbiecie Sali-Hołubowicz za zestaw „Umysł goi się powoli”.

Finansowana przez miasto **Nagroda im. Ferdynanda Wspaniałego**, wręczana podczas Festiwalu Literatury dla Dzieci, trafiła do Marcina Szczygielskiego za książkę „Antosia w bezkresie” (Instytut Wydawniczy Latarnik), a festiwalowa nagroda publiczności powędrowała w ręce Cezarego Harasimowicza i Marty Kurczewskiej za „Tygrysa” (Wydawnictwo Agora dla Dzieci). Natomiast przyznawaną w konkursie organizowanym przez Bibliotekę Kraków **Nagrodą Żółtej Ciżemki** za

**Magiczny
Kraków**

najlepszą książkę dla dzieci i młodzieży w tym roku została wyróżniona publikacja „Marzenia. Fakty, mity, głupoty” autorstwa Macieja Szymanowicza.

Jak co roku wręczono także **Nagrodę Teatralną Miasta Krakowa im. Stanisława Wyspiańskiego** – wyróżnienie odebrali twórcy spektaklu „1989” (koprodukcja Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie i Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego), Michał Nowicki za „Twin Peaks: do drzwi czerwonych zapukam” (Teatr Barakah), Juliusz Chrzastowski za rolę w „Salome” (Stary Teatr), twórcy „Calineczki” (Teatr Ludowy) oraz „Arcadii” (Teatr KTO). Grudniowa gala wręczenia nagród została połączona z prezentacją nowej kurtyny – **Kurtyny Kobiet** zawierającej nazwiska 130 kobiet ważnych dla naszego miasta. Zaprojektowana przez Małgorzatę Markiewicz kurtyna została przygotowana z okazji jubileuszu 130-lecia Teatru Słowackiego. Miasto wsparło jej wykonanie kwotą 150 tys. zł.

Przypominając tegoroczne nagrody dla twórców związanych ze sceną, warto dodać, że dyrektorka **Teatru Ludowego Małgorzata Bogajewska** otrzymała przyznawaną przez krytyków prestiżową Nagrodę Teatralną im. Tadeusza Boya Żeleńskiego za osiągnięcia w sztuce reżyserii.

Wymierne, kulturalne wsparcie

Jak co roku miasto zapewniło **stypendia twórcze**, na które w 2023 roku przeznaczono aż milion złotych (do konkursu wpłynęły 463 wnioski, z których wybrano 40 laureatów) oraz umożliwiło wynajęcie **lokali na pracownię** na preferencyjnych warunkach – aktualnie z programu korzysta 234 artystów w 198 pracowniach twórczych; w tym roku 25 osób otrzymało uprawnienie do najmu pracowni twórczych w 19 lokalach.

Dzięki programowi **mecenatu artystycznego** 11 galerii funkcjonuje w Krakowie z zastosowaniem stawki preferencyjnej, a dodatkowo miasto udziela wsparcia na realizację projektów wystawienniczych w ramach **programu dla sztuk wizualnych**.

Poza wsparciem na realizację działań miejskich instytucji kultury w 2023 roku w wyniku otwartych konkursów ofert Kraków dofinansował 128 przedsięwzięć za ponad 13 mln zł, a także udzielił dotacji dla państwowych instytucji. Wsparcie na łączną kwotę 240 000 zł otrzymały: Międzynarodowe Centrum Kultury, Narodowy Teatr Stary im. H. Modrzejewskiej oraz Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha.

Nie zabrakło też przedsięwzięć jednocześnie promujących krakowską kulturę i wspierających współpracę, takich jak m.in. **4. edycja Archipelagu Kultury, Program dla Sztuki czy Festiwałe dla klimatu**. Jesienią odbyła się także kolejna edycja projektu **Sztuka do Rzeczy - Design w Krakowie**, na którą złożyło się blisko 80 wydarzeń, a **pałac Potockich** przy Rynku Głównym 20 przez cały rok zapraszał na liczne spotkania, festiwalowe wydarzenia, warsztaty i przedsięwzięcia społeczno-kulturalne – wzięło w nich udział 40 tys. osób.

Wśród ważnych wydarzeń warto wymienić też między innymi wydanie **„Encyklopedii Krakowa”** (dwutomowe dzieło to 6 tys. haseł, 3 tys. ilustracji, 171 map i planów, 66 tabel i wykresów oraz część zatytułowana „Kraków w liczbach” – łącznie 8 kg wiedzy o mieście), jak też przekazanie przez **Teresę i Andrzeja Starmachów** cennych dzieł artystów kluczowych dla polskiej sztuki współczesnej, które wzbogaciły zbiory miejskich muzeów: MOCAK i MuFo.

Magiczny
Kraków

Rzesze krakowian i gości przyciągnęły też wydarzenia i koncerty organizowane w **TAURON Arenie Kraków**, w której wystąpili m.in. **Sting, Björk, The Cure i Depeche Mode**.

Planeta LEM i KCM

2023 rok wejdzie do kulturalnej historii miasta także ze względu na kolejne etapy ważnych inwestycji. 19 września odbyła się uroczystość podpisania i wmurowania Aktu Erekcyjnego **Krakowskiego Centrum Muzyki**. Manifest Capelli Cracoviensis, zdjęcie muzyków Sinfonietty Cracovii z autografami, zaproszenie na uroczystość, pamiątkowa moneta i wrześniowy numer dwutygodnika „Kraków.pl” razem z Aktem Erekcyjnym Krakowskiego Centrum Muzyki trafiły do tuby i sarkofagu, które uroczystie zamurowano na budowie nowej krakowskiej sali koncertowej.

A 11 października został podpisany list intencyjny w sprawie podjęcia przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego współprowadzenia z miastem instytucji kultury – **Centrum Literatury i Języka Planeta Lem**, która ma powstać na Zabłociu, w dawnym Składzie Solnym. Obecnie trwają uzgodnienia mające na celu finansowanie inwestycji z funduszy europejskich.

Kończy się rok obfity w kulturę, a co przed nami?

2023 rok jest bardzo obfity zarówno w przedsięwzięcia organizowane przez miasto, jak też inne instytucje państwowe, samorządowe czy nieinstytucjonalne teatry. Potwierdzą to pewnie szczęśliwcy, którzy zobaczyli spektakl „1989” w **Teatrze im. J. Słowackiego** czy szybko wyprzedawane spektakle **Teatru Proxima**. Ogromną popularnością cieszyła się też wystawa prac Tamary Łempickiej w krakowskim **Muzeum Narodowym**, jak też wystawy w **Zamku Królewskim na Wawelu**, które zobaczyło ponad 2,5 miliona osób.

To był też rok dobrej współpracy różnych instytucji, niezależnie od tego czy są miejskie, wojewódzkie czy państwowe, czego przykładem mogą być koncerty miejskich orkiestr **Sinfonietta Cracovia** i **Capella Cracoviensis** w **Filharmonii Krakowskiej**. Obydwie orkiestry odbyły też kilka podróży zagranicznych, promując Kraków m.in. w USA, Belgii, Kanadzie, Portugalii i Hiszpanii. A skoro mowa o światowej promocji krakowskiej kultury, to dodajmy, że w 2023 roku **Teatr Łaźnia Nowa** z sukcesem prezentował swoje spektakle w Chinach.

Przybliżyliśmy tylko wybrane punkty z tegorocznego kulturalnego kalendarza. A co przed nami? Żeby niczego nie przegapić, zachęcamy do śledzenia zakładki „**Kultura**” na stronie miasta, portalu **Kraków Culture**, a także profilu **Kraków Miasto Kultury na Facebooku**.